နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

စိတ်ပိုင်း (ပထမဆင့်)

ကျမ်းပြုဆရာတော် အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ ရတနတ္တယပဏာမနှင့် ပဋိညာဉ်

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ မတုလံ၊ သ,သဒ္ဓမ္မ ဂဏုတ္တမံ။
အဘိဝါဒိယ ဘာသိဿံ၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ = မဖေါက်မပြန် ကိုယ်တော်တိုင်သာ အလုံးစုံသော တရားတို့ကို သိတော်မူပြီးသော။ **မတုလံ** = ပြိုင်ဘက်ရည်တူ ရှိတော် မမူထသော။ **သ,သဒ္ဓမ္မ ဂဏုတ္တမံ** = သုံးပါးသော သဒ္ဓမ္မ, အရိယာဂိုဏ်းနှင့်တကွ ဖြစ်တော်မူထသော မြတ်စွာဘုရားကို။ **အဘိဝါဒိယ** = အန္တရာယ်ကင်းပျောက် ကျမ်းပြီးမြောက်ဖို့ ချီးမြောက်ထောပနာ လွန်စွာကြည်နူး အထူးအားဖြင့် ရှိခိုးပါ၏။ **အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ** = အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်၏ အကျဉ်းချုံး၍ယူရာယူကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟဟု အမည်ရသော သင်္ဂြိုဟ်ခေါ် လက်သန်းအဋ္ဌကထာကျမ်းကို။ **ဘာသိဿံ** = မိန့်ဆိုတီထွင် စီရင်ပေအံ့။

အဘိဓမ္မာ၏ အဓိပ္ပါယ်

အဘိ+ဓမ္မာ = **အဘိဓမ္မာ**
ထူးမြတ်လွန်ကဲသောတရား, အလွန်မြတ်သောတရား။

အဘိဓမ္မ+အတ္ထ = **အဘိဓမ္မတ္ထ**
ထူးမြတ်လွန်ကဲသော တရားအနက်, အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်း၌ ဟောအပ်သော အနက်။

အဘိဓမ္မတ္ထ+သင်္ဂဟ = **အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ**
အဘိဓမ္မာခုနစ်ကျမ်း၌ ဟောအပ်သော အနက်တို့ကို ပေါင်းစု၍ စီရင်အပ်သော ကျမ်း, အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်။

ပရမတ္ထတရား (၄)ပါး

ပရမတ္ထတရား၏ အဓိပ္ပါယ်

(၁) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်မြင့်မြတ်သောတရား။
(၂) တကယ်ထင်ရှားရှိသော တရားဖြစ်ပါသည်။

ပရမတ္ထတရား (၄)ပါးကား

၁။ **စိတ်** = အာရုံကို ရအောင်ယူနိုင်ခြင်းဖြင့် သိတတ်သော သဘောတရား။

၂။ **စေတသိက်** = စိတ်ကို မှီ၍ စိတ်ကို ခြယ်လှယ်တတ်သော သဘောတရား။

၃။ **ရုပ်** = အပူ အအေးစသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတရားများကြောင့် ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သော သဘောတရား။

၄။ **နိဗ္ဗာန်** = တဏှာ ကုန်ခန်းခြင်းသဘောတရား၊ ဒုက္ခခပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်း သဘောတရား။

စိတ်ပိုင်းအကျဉ်းဇယား

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="3">လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>မဂ် ၄-ပါး
(ကု)</td><td colspan="2">ဖိုလ်၄
(ဝိ)</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="4">အရူပါဝစရစိတ် (၁၂)ပါး</td><td rowspan="4">ဈာန်စိတ် ၂၇-ပါး</td><td rowspan="10">ဈာန်စိတ် (၆၇)-ပါး</td></tr>
<tr><td></td><td>အရူပါဝစရ
ကု (၄)</td><td colspan="2">အရူပါဝစရ
ဝိ (၄)</td><td>အရူပါဝစရ
ကြိ (၄)</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="4">ရူပါဝစရစိတ် (၁၅)ပါး</td></tr>
<tr><td></td><td>ရူပါဝစရ
ကု (၅)</td><td colspan="2">ရူပါဝစရ
ဝိ (၅)</td><td>ရူပါဝစရ
ကြိ (၅)</td></tr>
<tr><td>အကုသိုလ်စိတ်၁၂
-ပါး</td><td colspan="4">ကာမသောဘနစိတ် (၁၄)ပါး</td><td rowspan="6">သောဘနစိတ် (၅၉)ပါး</td></tr>
<tr><td rowspan="4">လောဘမူစိတ် ၈-ပါး
ဒေါသမူစိတ် ၂-ပါး
မောဟမူစိတ် ၂-ပါး</td><td>မဟာကုသိုလ်
၈</td><td colspan="2">မဟာဝိပါက်
၈</td><td>မဟာကြိယာ
၈</td></tr>
<tr><td rowspan="3"></td><td colspan="3">အဟိတ်စိတ် (၁၈)</td></tr>
<tr><td>အကု
ဝိ (၇)</td><td>ကုသ
ဝိ (၈)</td><td>အဟိတ်
ကြိ (၃)</td></tr>
<tr><td colspan="2">ဝိပါက် (၃၆)</td><td>ကြိယာ (၂၀)</td></tr>
<tr><td>အကုသိုလ်စိတ်
(၁၂)ပါး</td><td>ကုသိုလ်စိတ်
(၂၁)ပါး</td><td colspan="3">အဗျာကတစိတ်
(၅၆)ပါး</td><td></td><td></td></tr>
</table>

မှတ်ချက်။ ။ စိတ်အကျယ် (၁၂၁)ပါးကား . . .

လောကီစိတ် (၈၁)ပါးထဲသို့ လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် (၄၀)ထည့်ပေါင်းပါက စိတ်အကျယ် (၁၂၁)ပါး ရပါမည်။

စိတ်အကျဉ်း (၄)မျိုး

၁။ **ကာမာဝစရစိတ်** = ကာမတဏှာ၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့်
ကာမ(၁၁)ဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သောစိတ် ၅၄-ပါး။

၂။ **ရူပါဝစရစိတ်** = ရူပတဏှာ၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့်
ရူပ (၁၅)ဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သောစိတ် ၁၅-ပါး။

၃။ **အရူပါဝစရစိတ်** = အရူပတဏှာ၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့်
အရူပ(၁၂)ဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သောစိတ် ၁၂-ပါး။

၄။ **လောကုတ္တရာစိတ်** = လောကသုံးပါးမှ လွတ်မြောက်သောစိတ်၊
လောကသုံးပါးထက် လွန်ကဲမြင့်မြတ်သောစိတ် ၈-ပါး။

စုစုပေါင်း စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး။

(၁)။ ကာမာဝစရစိတ် ၅၄–ပါး

က။ အကုသိုလ်စိတ်	၁၂-ပါး
ခ။ အဟိတ်စိတ်	၁၈-ပါး
ဂ။ ကာမဝစရသောဘနစိတ်	၂၄-ပါး
ပေါင်း	၅၄-ပါး။

ကာမဝစရစိတ် = ကာမ (၁၁)ဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ကျင်လည်တတ်, ဖြစ်တတ်သောစိတ်။

ကာမတဏှာအာရုံဖြစ်သောကြောင့် ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သောစိတ်။

၁။ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂–ပါး

က။ လောဘမူစိတ်	၈-ပါး
ခ။ ဒေါသမူစိတ်	၂-ပါး
ဂ။ မောဟမူစိတ်	၂-ပါး
ပေါင်း	၁၂-ပါး။

အကုသိုလ် အစိပ်ပွါယ်

အကုသိုလ်စိတ် = လောဘ,ဒေါသစသော အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သောစိတ်၊ မကောင်းသော အကျိုးကို ပေးခြင်းရှိသော စိတ်၊ ကုသိုလ်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော စိတ်။

က။ **လောဘမူစိတ်** = လိုချင်တက်မက်ခြင်း သဘောတရား။

၁။	**သောမနဿသဟဂုတ်** ချမ်းသာသော ခံစားမှုနှင့်တကွ ဖြစ်၍	**ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်** မှားယွင်းသောအယူနှင့် ယှဉ်သော	**အ-သင်္ခါရိကစိတ်** တိုက်တွန်းမှု မပါဘဲ ဖြစ်သော စိတ်
၂။	။	။	**သ-သင်္ခါရိကစိတ်** တိုက်တွန်းမှုနှင့် တကွဖြစ်သောစိတ်
၃။	။	**ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်** မှားယွင်းသောအယူနှင့် မယှဉ်သော	**အ**
၄။	။	။	**သ**
၅။	**ဥပေက္ခာသဟဂုတ်** စိတ်အသင့်အတင့် ခံစားမှုနှင့်တကွဖြစ်၍	**ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်**	**အ**
၆။	။	။	**သ**
၇။	။	**ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်**	**အ**
၈။	။		**သ**

ခ။ **ဒေါသမူစိတ်** = အမျက်ထွက်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း၊ မုန်းခြင်း၊ ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီးတတ်ကြောင်းဖြစ်သော တရား၊

၁။	**ဒေါ မနဿသဟဂုတ်** စိတ်နှလုံးမချမ်းသာသော ခံစားမှုနှင့်တကွ ဖြစ်၍	**ပဋိဃသမ္ပယုတ်** ကြမ်းတမ်းခက်ထန်မှုနှင့် ယှဉ်သော	**အ-သင်္ခါရိကစိတ်** တိုက်တွန်းမှု မပါဘဲ ဖြစ်သော စိတ်
၂။	။	။	**သ-သင်္ခါရိကစိတ်** တိုက်တွန်းမှုနှင့် တကွဖြစ်သောစိတ်

ဂ။ **မောဟမူစိတ်** = မောဟမူလရှိသော စိတ်, တွေဝေခြင်းအရင်းခံရှိသောစိတ်။

၁။	**ဥပေက္ခာသဟဂုတ်** အသင့်အတင့်အညီအမျှ ခံစားမှုနှင့်တကွ ဖြစ်၍	**ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ်** ယုံမှားသံသယဖြစ်မှုနှင့် ယှဉ်သော စိတ်
၂။	။	**ဥဒ္ဒစ္စသမ္ပယုတ်စိတ်** ပျံ့လွင့် မငြိမ်သက်မှုနှင့် ယှဉ်သော စိတ်

ဝိစိကိစ္ဆာ= ရတနာသုံးပါး ကံ, ကံ၏အကျိုးတရား၌ ယုံမှားသံသယဖြစ်ခြင်းသဘော
ဥဒ္ဒစ္စ = စိတ်ပျံ့လွင့် မငြိမ်သက်ခြင်းသဘော။

အကုသိုလ်စိတ် (၁၂)ပါးတို့တွင်

၁။	သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၄-ပါး။	ဝေဒနာ အားဖြင့် (၃)ပါး
၂။	ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၂-ပါး	
၃။	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	၆-ပါး	
၄။	အ-သင်္ခါရိကစိတ်	၅-ပါး	ဒိဋ္ဌိ အားဖြင့် (၃)ပါး
၅။	သ-သင်္ခါရိကစိတ်	၅-ပါး	
၆။	သင်္ခါရဝိမုတ်စိတ်	၂-ပါး	
၇။	သမ္ပယုတ်စိတ်	၈-ပါး	ယှဉ်/မယှဉ် အားဖြင့်
၈။	ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	၄-ပါး	

အဟိတ်စိတ် (၁၈)ပါး = ဟိတ်နှင့် မယှဉ်သောစိတ်

၁။ အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး။
၂။ ကုသလဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး။
၃။ အဟိတ်ကြိယာစိတ် ၃-ပါး။
စုစုပေါင်း ၁၈-ပါး

အဟိတ်စိတ် အဓိပ္ပါယ်

မခိုင်မြဲသော, လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ တည်းဟူသော ဟိတ် (၆)ပါးနှင့် မယှဉ်သောစိတ်။

၁။ **အကုသလဝိပါက်စိတ်** = အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သောစိတ်။
၂။ **ကုသလဝိပါက်စိတ်** = ယှဉ်ဘက်ဟိတ်မရှိသော (မခိုင်မြဲသော) ကုသိုလ်ကံ အကျိုးဖြစ်သော စိတ်။
၃။ **အဟိတ်ကြိယာစိတ်** = ယှဉ်ဘက်ဟိတ်မရှိသော (မခိုင်မြဲသော) ပြုလုပ်ကာမျှ သဘောရှိသောစိတ်။

အကျဉ်းချုပ် အစိပ္ပါယ်မှတ်ရန်။

၁။ **စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်** = မြင်သိစိတ်၊
၂။ **သောတဝိညာဏ်စိတ်** = ကြားသိစိတ်၊
၃။ **ဃာနဝိညာဏ်စိတ်** = နံသိစိတ်၊
၄။ **ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ်** = စားသိစိတ်၊
၅။ **ကာယဝိညာဏ်စိတ်** = ထိသိစိတ်၊
၆။ **သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်** = ပဉ္စာရုံကို လက်ခံသကဲ့သို့ ဖြစ်သော စိတ်၊
၇။ **သန္တီရဏစိတ်** = ပဉ္စာရုံကို စုံစမ်းတတ်သော စိတ်၊
၈။ **ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်** = ပဉ္စဒွါရ၌ ထင်လာသောအာရုံကို ဆင်ခြင်သော စိတ်၊
၉။ **မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်** = မနောဒွါရ၌ ထင်လာသောအာရုံကို ဆင်ခြင်သောစိတ်၊
၁၀။ **ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်** = ဘုရား, ရဟန္တာတို့၏ ပြုံးရယ်မှုကို ဖြစ်စေသော စိတ်၊

အထူးမှတ်ရန်။

***ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် (၁၀)ပါး** စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး, သော, ဃာ, ဇိ, ကာယဝိညာဏ်ဒွေး,
***မနောဓာတ် (၃)ပါး** = ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်း + သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေး
***အာဝဇ္ဇန်းဒွေး** = ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်း + မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း

အဟိတ်အကုသလစိတ် (၇)ပါးကား

၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် **စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်**
၂။ ။ **သောတဝိညာဏ်စိတ်**
၃။ ။ **ဃာနဝိညာဏ်စိတ်**
၄။ ။ **ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ်**
၅။ ဒုက္ခသဟဂုတ် **ကာယဝိညာဏ်စိတ်**
၆။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် **သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်**
၇။ ။ **သန္တီရဏစိတ်**

အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် (၈)ပါးကား

၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် **စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်**
၂။ ။ **သောတဝိညာဏ်စိတ်**
၃။ ။ **ဃာနဝိညာဏ်စိတ်**
၄။ ။ **ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ်**
၅။ သုခသဟဂုတ် **ကာယဝိညာဏ်စိတ်**
၆။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် **သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းစိတ်**
၇။ ။ **သန္တီရဏစိတ်**
၈။ သောမနဿသဟဂုတ် **သန္တီရဏစိတ်**

အဟိတ်ကြိယာစိတ် (၃)ပါးကား

၁။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် **ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်**
၂။ ။ **မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်**
၃။ သောမနဿသဟဂုတ် **ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်**

အသောဘနစိတ် (၃၀)

၁။	အကုသိုလ်စိတ်	= ၁၂-ပါး
၂။	အဟိတ်စိတ်	= ၁၈-ပါး
	စုစုပေါင်း	= ၃၀-ပါး

အသောဘနစိတ် (၃၀)ပါးတို့တွင်

(က)။ ဝေဒနာအားဖြင့်

၁။	သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၆-ပါး။
၂။	ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၂-ပါး
၃။	သုခသဟဂုတ်စိတ်	၁-ပါး
၄။	ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်	၁-ပါး
၅။	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	၂၀-ပါး
	ပေါင်း =	၃၀-ပါး။

(ခ)။ သင်္ခါရအားဖြင့်

၁။	အသင်္ခါရိကစိတ်	၅-ပါး
၂။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၅-ပါး
၃။	သင်္ခါရဝိမုတ်စိတ်	၂၀-ပါး
	ပေါင်း =	၃၀-ပါး။

(ဂ)။ ယှဉ်/မယှဉ်အားဖြင့်

၁။	သမ္ပယုတ်စိတ်	၈-ပါး
၂။	ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	၂၂-ပါး
	ပေါင်း =	၃၀-ပါး။

(ဃ)။ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့်. . .

၁။	အကြောင်းစိတ်	၁၂-ပါး
၂။	အကျိုးစိတ်	၁၅-ပါး
၃။	အကြောင်း/ကျိုးလွတ်သောစိတ်	၃-ပါး
	ပေါင်း =	၃၀-ပါး။

အသောဘနစိတ် အဓိပ္ပါယ်ကား

သဒ္ဓါ, သတိစသော သောဘနစေတသိက်တို့နှင့် မယှဉ်သောကြောင့် **မတင့်တယ်-မကောင်းမွန်သောစိတ်** ဖြစ်ပါသည်။

သောဘနစိတ် အကျဉ်း (၅၉)ပါး နှင့် အကျယ် (၉၁)ပါး

သောဘနစိတ် အဓိပ္ပါယ်ကား

သဒ္ဓါ, သတိစသော သောဘနစေတသိက်တို့နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် **တင့်တယ်-ကောင်းမွန်သောစိတ်** ဖြစ်ပါသည်။

သောဘနစိတ် အကျဉ်း (၅၉)ပါးကား

၁။	ကာမာဝစရသောဘနစိတ်	၂၄-ပါး။
၂။	ရူပါဝစရစိတ်	၁၅-ပါး
၃။	အရူပါဝစရစိတ်	၁၂-ပါး
၄။	လောကုတ္တရာစိတ်	၈-ပါး
	ပေါင်း =	၅၉-ပါး။

သောဘနစိတ် အကျယ် (၉၁)ပါးကား

၁။	ကာမာဝစရသောဘနစိတ်	၂၄-ပါး။
၂။	ရူပါဝစရစိတ်	၁၅-ပါး
၃။	အရူပါဝစရစိတ်	၁၂-ပါး
၄။	လောကုတ္တရာစိတ်	၄၀-ပါး
	ပေါင်း =	၉၁-ပါး။

(ဂ)။ ကာမာဝစရသောဘဏစိတ် (၂၄)ပါး

ကာမာဝစရသောဘဏစိတ် (၂၄)ပါး

၁။	မဟာကုသိုလ်စိတ်	၈-ပါး
၂။	မဟာဝိပါက်စိတ်	၈-ပါး
၃။	မဟာကြိယာစိတ်	၈-ပါး
	ပေါင်း =	၂၄-ပါး။

မှတ်ချက်။ ။ မဟာဝိပါက်စိတ်နှင့် မဟာကြိယာစိတ်ကို သဟိတ်ကာမာဝစရ ဝိပါက်စိတ်၊ သဟိတ်ကာမာဝစရကြိယာစိတ်ဟုလည်း အမည်တစ်မျိုးနှင့် ခေါ်ဆိုပါသေးသည်။

ကာမသောဘဏစိတ် အဓိပ္ပါယ်ကား

ကာမာဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ဖြစ်သော ကာမစိတ်များတွင် ပါဝင်၍ တင့်တယ်ကောင်းမွန်သော စိတ်ဖြစ်ပါသည်။

မဟာအမည်တပ်ခေါ်ရခြင်းအကြောင်း

ကာမာစိတ်၊ ရူပစိတ်၊ အရူပစိတ်၊ လောကုတ္တရာစိတ်တို့တွင် ကုသိုလ်စိတ်ချင်း၊ ဝိပါက်စိတ်ချင်း၊ ကြိယာစိတ်ချင်း နှိုင်းယှဉ်ပါလျှင် ကာမာဝစရသောဘနစိတ်က အရေအတွက်များသောကြောင့် မဟာကုသိုလ်၊ မဟာဝိပါက်၊ မဟာကြိယာစိတ်ဟူ၍ “မဟာ” အမည်တပ် ခေါ်ရပါသည်။

၁။ **မဟာကုသိုလ်စိတ် (၈)ပါးကား**

၁။	**သောမနဿသဟဂုတ်** ချမ်းသာသော ခံစားမှုနှင့်တကွ ဖြစ်၍	**ဉာဏသမ္ပယုတ်** ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော	**အ-သင်္ခါရိကစိတ်** တိုက်တွန်းမှု မပါဘဲ ဖြစ်သော စိတ်
၂။	။	။	**သ-သင်္ခါရိကစိတ်** တိုက်တွန်းမှုနှင့် တကွဖြစ်သောစိတ်
၃။	။	**ဉာဏဝိပ္ပယုတ်** ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော	**အ**
၄။	။	။	**သ**
၅။	**ဥပေက္ခာသဟဂုတ်** စိတ်အသင့်အတင့် ခံစားမှုနှင့်တကွဖြစ်၍	**ဉာဏသမ္ပယုတ်** ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော	**အ**
၆။	။	။	**သ**
၇။	။	**ဉာဏဝိပ္ပယုတ်** ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော	**အ**
၈။	။	။	**သ**

မဟာကုသိုလ်စိတ် (၈)ပါးကား

၁။	သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်
၂။	သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်
၃။	သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်
၄။	သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်
၅။	ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်
၆။	ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်
၇။	ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်
၈။	ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိက မဟာကုသိုလ်စိတ်

မှတ်ချက်။ ။ ဝိပါက်စိတ်(၈)ပါး၊ ကြိယာစိတ်(၈)ပါးတို့သည်လည်း အပေါ်ကအတိုင်း (မဟာကုသိုလ်စိတ် နေရာ၌ မဟာဝိပါက်စိတ်, မဟာကြိယာစိတ်)ဟု ပြောင်းလဲ ဆိုရန်သာ ထူးပါသည်။

ကာမာဝစရသောဘဏာစိတ် (၂၄)ပါးကား

ဝေဒနာအားဖြင့်. . .

၁။	သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၁၂-ပါး။
၂။	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	၁၂-ပါး
	ပေါင်း =	၂၄-ပါး။

ဉာဏ်အားဖြင့်. . .

၁။	ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်	၁၂-ပါး။
၂။	ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်	၁၂-ပါး
	ပေါင်း =	၂၄-ပါး။

သင်္ခါရအားဖြင့်. . .

၁။	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁၂-ပါး။
၂။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁၂-ပါး
	ပေါင်း =	၂၄-ပါး။

ကုသိုလ်စိတ်, ဝိပါက်စိတ်, ကြိယာစိတ်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်

ကုသိုလ်စိတ် = ကောင်းသောစိတ်, အပြစ်ကင်းသောစိတ်,
ကောင်းသော အကျိုးကို ပေးခြင်း လက္ခဏာရှိသောစိတ်၊

ဝိပါက်စိတ် = ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဖြစ်သောစိတ်၊

ကြိယာစိတ် = ကုသိုလ်, အကုသိုလ်မဖြစ် ပြုလုပ်ကာမျှဖြစ်သောစိတ်၊

မဟာကုသိုလ်စိတ်, မဟာဝိပါက်စိတ်, မဟာကြိယာစိတ်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်

မဟာကုသိုလ်စိတ် = ရူပ, အရူပ, လောကုတ္တရာကုသိုလ်တို့ထက်များသော အရေ
အတွက်ရှိသောကြောင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

မဟာဝိပါက်စိတ် = ရူပ, အရူပ, လောကုတ္တရာဝိပါက်တို့ထက်များသော အရေ
အတွက်ရှိသောကြောင့် မဟာဝိပါက်စိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

မဟာကြိယာစိတ် = ရူပကြိယာ, အရူပကြိယာတို့ထက် များသော အရေအတွက်
ရှိသောကြောင့် မဟာကြိယာစိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

ကာမစိတ် (၅၄)ပါးကို အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ရေးတွက်ပုံ

၁။ အသောနစိတ် (အကု ၁၂ + အဟိတ် ၁၈) =	၃၀-ပါး
၂။ ကာမဝစရသောဘနစိတ်	၂၄-ပါး
ပေါင်း =	၅၄-ပါး

ကာမစိတ် (၅၄)ပါးကို အကြောင်းစိတ်, အကျိုးစိတ်, ကြောင်း/ကျိုးလွတ်တို့ ခွဲခြားပုံ

အကြောင်းစိတ်မှာ. . .

၁။ အကုသိုလ်စိတ်	၁၂-ပါး
၂။ မဟာကုသိုလ်စိတ်	၈-ပါး
ပေါင်း =	၂၀-ပါး။

အကျိုးစိတ်မှာ. . .

၁။ အကုသလဝိပါက်စိတ်	၇-ပါး
၂။ အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ်	၈-ပါး
၃။ မဟာဝိပါက်စိတ်	၈-ပါး
ပေါင်း =	၂၃-ပါး။

အကြောင်းအကျိုးလွတ်စိတ်မှာ. . .

၁။ အဟိတ်ကြိယာစိတ်	၃-ပါး
၂။ မဟာကြိယာစိတ်	၈-ပါး
ပေါင်း =	၁၁-ပါး။

၂၀+၂၃+၁၁=၅၄

ကာမာဝစရစိတ် (၅၄)ပါးကား

ဝေဒနာအားဖြင့်. . .

၁။ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၁၈-ပါး
၂။ ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၂-ပါး
၃။ သုခသဟဂုတ်စိတ်	၁-ပါး
၄။ ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်	၁-ပါး
၅။ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	၃၂-ပါး
ပေါင်း =	၅၄-ပါး။

သမ္ပယုတ်+ဝိပ္ပယုတ်အားဖြင့်. . .

၁။	သမ္ပယုတ်စိတ်	၂၀-ပါး
၂။	ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	၃၄-ပါး
	ပေါင်း =	၅၄-ပါး။

သင်္ခါရအားဖြင့်. . .

၁။	အသင်္ခါရိကစိတ်	၁၇-ပါး
၂။	သသင်္ခါရိကစိတ်	၁၇-ပါး
၃။	နှစ်မျိုးလုံးမဟုတ်သောစိတ်	၂၀-ပါး
	ပေါင်း =	၅၄-ပါး။

ရူပါဝစရစိတ် (၁၅)

ရူပါဝစရစိတ် (၁၅)ပါးကား

၁။	ရူပါဝစရ	ကုသိုလ်စိတ်	၅-ပါး
၂။	။	ဝိပါက်စိတ်	၅-ပါး
၃။	။	ကြိယာစိတ်	၅-ပါး
		ပေါင်း =	၁၅-ပါး။

ရူပါဝစရစိတ် အဓိပ္ပါယ်ကား

(က) ရူပဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ကျင်လည်တတ်, ဖြစ်စေတတ်သောစိတ်၊
(ခ) ရူပတဏှာ၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့် ရူဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သောစိတ်။

ကုသိုလ်စိတ်, ဝိပါက်စိတ်, ကြိယာစိတ်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် = ရူပဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ကျင်လည်တတ်, ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ်စိတ်၊

ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် = ရူပဘုံသား ပြဟ္မာကြီးများ၏ အကျိုး(ဝိပါက်)ကို ဖြစ်စေတတ်သော (ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ)စိတ်၊

ရူပါဝစရကြိယာစိတ် = ရူပဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ဖြစ်သော ရဟန္တာတို့၏ စိတ်။

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် (၅)ပါးကား

၁။	ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	ပဌမဈာန်(ကုသိုလ်)စိတ်
၂။	ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	ဒုတိယဈာန်(ကုသိုလ်)စိတ်
၃။	ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	တတိယဈာန်(ကုသိုလ်)စိတ်
၄။	သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	စတုတ္ထဈာန်(ကုသိုလ်)စိတ်
၅။	ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	ပဉ္စမဈာန်(ကုသိုလ်)စိတ်

မှတ်ချက်။ ။ ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ၅-ပါး, ရူပါဝစရကြိယာစိတ် ၅-ပါးဖြစ်ပုံကိုလည်း ထိုနည်းတူမှတ်ပါလေ။

ဈာန်အင်္ဂါ = ဈာန+အင်္ဂါ = ဈာနင်္ဂါ
= ဈာန်၏ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော (ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ) ဟူသော စေတသိက် တစ်ပါးတစ်ပါးကို ဈာန်အင်္ဂါဟု ခေါ်သည်။
ဈာန် = အာရုံတစ်ခုပေါ်တွင် အထူးမြဲမြံစွာ စူးစိုက်ရှုမှတ်တတ်သော သဘော၊
= ဝိတက်, ဝိစာရ စသော ဈာန်အင်္ဂါတို့၏ အပေါင်းသည် ဈာန်မည်ပါသည်။
ဈာန် = ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကို ဈာန်ဟု ခေါ်ပါသည်။

ဈာန် ၅–ပါး ပြားရခြင်းအကြောင်း

ပဌမဈာန်, ဒုတိယဈာန် စသည်ဖြင့် ဈာန် ၅-မျိုးပြားသောကြောင့် ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်သည်လည်း ၅-မျိုးပင် ပြားရပါသည်။

ရူပစိတ် (၁၅)–ပါး ပြားရခြင်းအကြောင်း

ရူပါဝစရ ကုသိုလ်, ဝိပါက်စိတ်, ကြိယာစိတ်များ (၅)ပါးစီ ပြားသောကြောင့် ရူပါဝစရစိတ် (ရူပစိတ်) ၁၅-ပါး ပြားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အရူပစိတ် ၁၂–ပါး

အရူပါဝစရစိတ် (၁၂)ပါးကား

၁။	အရူပါဝစရ	ကုသိုလ်စိတ်	၄-ပါး
၂။	။	ဝိပါက်စိတ်	၄-ပါး
၃။	။	ကြိယာစိတ်	၄-ပါး
		ပေါင်း =	၁၂-ပါး။

အရူပါဝစရစိတ် အဓိပ္ပါယ်ကား

(က) အရူပဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ကျင်လည်တတ်, ဖြစ်စေတတ်သောစိတ်၊
(ခ) အရူပတဏှာ၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့် အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော စိတ်။

ကုသိုလ်စိတ်, ဝိပါက်စိတ်, ကြိယာစိတ်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် = အရူပဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ကျင်လည်တတ်, ဖြစ်-စေတတ်သော ကုသိုလ်စိတ်၊
အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် = အရူပဘုံသား ဗြဟ္မာကြီးများ၏ အကျိုး(ဝိပါက်)ကို ဖြစ်စေတတ်သော (ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ)စိတ်၊
အရူပါဝစရကြိယာစိတ် = အရူပဘုံ၌ များသောအားဖြင့် ဖြစ်သော ရဟန္တာတို့၏ စိတ်။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ၄-ပါးကား

၁။ **အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသလစိတ်** = ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုသောစိတ်၊
၂။ **ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသိုလ်စိတ်** = ပထမအရူပစိတ်ဖြစ်သော(အာကာသာနဉ္စာယတန စိတ်ကို အာရုံပြုသောစိတ်၊
၃။ **အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်စိတ်** = ပထမအရူပစိတ်၏ မရှိခြင်း (နတ္ထိဘောပညတ်)ကို အာရုံပြုသောစိတ်၊
၄။ **နေဝသညာနာသညာ-ယတန ကုသိုလ်စိတ်** = တတိယအရူပစိတ် (အာကိဉ္စညာယတနစိတ်)ကို အာရုံပြုသောစိတ်။

ဈာန် ၄-ပါး ပြားခြင်းအကြောင်း

အာရုံ ၄-မျိုးပြားသောကြောင့် အာရုံ ၄-မျိုးကို အာရုံပြုသော အရူပါဝစရစိတ် သည်လည်း (၄)-မျိုးပင် ပြားရပါသည်။

အရူပစိတ် (၁၂)-ပါး ပြားခြင်းအကြောင်း

အရူပါဝစရ ကုသိုလ်စိတ်, ဝိပါက်စိတ်, ကြိယာစိတ်ဟု ဈာန်စိတ် (၄)ပါးစီ ပြားသောကြောင့် အရူပါဝစရစိတ် (အရူပစိတ်) ၁၂-ပါး ပြားရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (အရူပစိတ်များသည် အာရုံအားဖြင့် ပြားသောစိတ်တို့ပင်တည်း။)

အရူပါဝစရစိတ်ဟူသမျှ ပဉ္စမဈာန်

ရူပ-ပဉ္စမဈာန်မှအထက် တစ်ဆင့်တက်၍ ရအပ်သောဈာန်များဖြစ်သောကြောင့် အရူပစိတ် (၁၂)ပါးလုံးသည် ရူပပဉ္စမဈာန်စိတ်နှင့် အလားတူသဖြင့် ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးရှိ၏၊ ဝေဒနာအားဖြင့် **ဥပေက္ခာဝေဒနာ**နှင့် ယှဉ်ပါ သည်။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် (၂၇)ပါးကား

၁။ ရူပါဝစရစိတ်	၁၅-ပါး
၂။ အရူပါဝစရစိတ်	၁၂-ပါး
ပေါင်း =	၂၇-ပါး။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် = **မဟာ+ဂတ**
= မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သောစိတ်(မြင့်မြတ်သောစိတ်)
= မြတ်သောဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ ရအပ်သောစိတ်။

လောကီစိတ် (၈၁)ပါး

၁။ ကာမာဝစရစိတ်	၅၄-ပါး
၂။ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	၂၇-ပါး
ပေါင်း =	၈၁-ပါး။

လောကီစိတ် အဓိပ္ပါယ်

ကာမ, ရူပ, အရူပဟု လောက သုံးပါး (၃၁-ဘုံ)၌ကျင်လည်တတ်, ဖြစ်တတ်သောစိတ်ကို **လောကီစိတ်**ဟု ခေါ်ပါသည်။ (တနည်း) လောက၌ ထင်ရှားသော စိတ်ဖြစ်သောကြောင့် **လောကီစိတ်**ဟု ခေါ်ပါသည်။

လောကုတ္တရာစိတ် ၈–ပါး

လောကုတ္တရာစိတ် ၈–ပါးကား

	မဂ်စိတ် (၄)ပါး		ဖိုလ်စိတ် (၄)ပါး	
၁။	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်	၁-ပါး	သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်	၁-ပါး
၂။	သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်	၁-ပါး	သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ်	၁-ပါး
၃။	အနာဂါမိမဂ်စိတ်	၁-ပါး	အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်	၁-ပါး
၄။	အရဟတ္တမဂ်စိတ်	၁-ပါး	အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်	၁-ပါး
မဂ် (သို့) လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စိတ် အကျဉ်း =		၄-ပါး	ဖိုလ် (သို့) လောကုတ္တရာ ဝိပါက်စိတ် အကျဉ်း =	၄-ပါး

လောကုတ္တရာစိတ် အဓိပ္ပါယ်

လောကမှ လွတ်မြောက်သောကြောင့်လည်းကောင်း, လောကသုံးပါးထက် မြင့်မြတ်သောကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

တစ်နည်း။ ။ လောကမှ လွန်မြောက်သောစိတ်တို့ကို လောကုတ္တရာ စိတ်ဟုခေါ်သည်။ ထို စိတ်တို့သည် အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ် (၈)ယောက်တို့၏ သန္တာန်၌သာ ဖြစ်ကြသည်။

မဂ် = ကိလေသာများကို ပယ်သတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ အာရုံပြုသောအားဖြင့် သွားရောက် သောသဘောသည် မဂ်မည်၏။ (မဂ်၏အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော မဂ္ဂင် ၈-ပါးအပေါင်း)

မဂ်စိတ် = မဂ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်။

မဂ်စိတ် (၄)ပါး ပြားရခြင်းအကြောင်းကား

မဂ် ၄-ပါး ပြားခြင်းကြောင့် မဂ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်သည်လည်း (၄)ပါး ပြားရပါသည်။

ဖိုလ်၏အဓိပ္ပါယ်

ဖိုလ် = ကိလေသာများ ငြိမ်းအေးစေတတ်သောသဘော, မဂ်၏အကျိုးဖြစ်သော သဘော။

ဖိုလ်စိတ် = ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်သည် ဖိုလ်စိတ်မည်၏။

ဖိုလ်စိတ် (၄)ပါး ပြားရခြင်းအကြောင်းကား

မဂ် ၄-ပါး ပြားခြင်းကြောင့် မဂ်၏အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်သည်လည်း (၄)ပါး ပြားရပါသည်။

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် ၄၀

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် ၄၀-ပါးကား

မဂ်စိတ် (၂၀)ပါး

၁။	ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တမဂ်)
၂။	ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တမဂ်)
၃။	ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တမဂ်)
၄။	သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တမဂ်)
၅။	ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တမဂ်)

မဂ်စိတ်အကျယ်(၂၀)ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

မဂ်စိတ် တစ်ပါးလျှင် ဈာန်အင်္ဂါတို့ ယှဉ်ပုံအရ ဈာန်(၅)မျိုးပြားသောကြောင့် မဂ်စိတ်အကျဉ်းလေးပါးကို ဈာန်အပြားအားဖြင့် မြောက်ပွားလိုက်သောအခါ မဂ်စိတ်အကျယ်(၂၀)ဖြစ်လာသည်။

ဖိုလ်စိတ် (၂၀)ပါး

၁။	ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တဖိုလ်)
၂။	ဝိစာရ, ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တဖိုလ်)
၃။	ပီတိ, သုခ, ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တဖိုလ်)
၄။	သုခ, ဧကဂ္ဂတာဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တဖိုလ်)
၅။	ဥပေက္ခာ, ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော	ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော	သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်၊ (သကဒါဂါမိ,အနာဂါမိ,အရဟတ္တဖိုလ်)

ဖိုလ်စိတ်အကျယ် (၂၀) ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

ထိုနည်းတူစွာ-ဖိုလ်စိတ်အကျဉ်း (၅)ပါးသည်လည်း ဈာန်အပြား (၅)မျိုးအား-လျော်စွာ ဖိုလ်စိတ်အကျယ်(၂၀)ဖြစ်ရလေသည်။

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် (၄၀) ဖြစ်ပေါ်လာပုံ

တစ်ပါးတစ်ပါးသော လောကုတ္တရာစိတ် (၈)ပါးကို ဈာန်အင်္ဂါတို့နှင့်ယှဉ်သော အပြားအားဖြင့် ငါးပါးစီ ပြုရ၊ မြောက်ပွားရသောကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ် (၄၀)ဖြစ်လာရပါသည်။

ဈာန်စိတ် (၆၇)ပါး အကျဉ်းရေတွက်ပုံကား

၁။ လောကီဈာန်စိတ် (မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၂၇)		၂၇-ပါး
၂။ လောကုတ္တရာဈာန်စိတ်		၄၀-ပါး
	ပေါင်း =	၆၇-ပါး။

ဈာန်စိတ် (၆၇)ပါး အကျယ်ရေတွက်ပုံကား

၁။ ပထမဈာန်စိတ်		၁၁-ပါး
၂။ ဒုတိယဈာန်စိတ်		၁၁-ပါး
၃။ တတိတဈာန်စိတ်		၁၁-ပါး
၄။ စတုတ္ထဈာန်စိတ်		၁၁-ပါး
၅။ ပဥ္စမဈာန်စိတ်		၂၃-ပါး
	ပေါင်း =	၆၇-ပါး။

ပထမဈာန်စိတ် (၁၁)ပါး

ရူပ(ပထမဈာန်)ကုသိုလ်စိတ်		၁-ပါး
ရူပ(ပထမဈာန်)ဝိပါက်စိတ်		၁-ပါး
ရူပ(ပထမဈာန်)ကြိယာစိတ်		၁-ပါး
လောကုတ္တရာပထမဈာန်စိတ်		၈-ပါး
	ပေါင်း =	၁၁-ပါး။

မှတ်ချက်။ ။

ဒုတိယဈာန်(၁၁)ပါး၊ တတိယဈာန် (၁၁)ပါး, စတုတ္ထဈာန် (၁၁)ပါးတို့ကိုလည်း အထက်ဖေါ်ပြပါအတိုင်း **(ပထမဈာန်)**နေရာမှာ **(ဒု,တ, စတုတ္ထ)**ဈာန်ဟု ပြောင်းဆိုရန်သာ ထူးခြားပါသည်။

လောကီပဉ္စမဈာန်စိတ် (၁၅)ပါး

ရူပ(ပဉ္စမဈာန်)ကုသိုလ်စိတ်	၁-ပါး
ရူပ(ပဉ္စမဈာန်)ဝိပါက်စိတ်	၁-ပါး
ရူပ(ပဉ္စမဈာန်)ကြိယာစိတ်	၁-ပါး
အရူပါဈာန်	၁၂-ပါး
ပေါင်း =	၁၅-ပါး။

ပဉ္စမဈာန်စိတ် (၂၃)ပါး

လောကီပဉ္စမဈာန်	၁၅-ပါး
လောကုတ္တရာပဉ္စမဈာန်စိတ်	၈-ပါး
ပေါင်း =	၂၃-ပါး။

စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါး ဖြစ်လာပုံ

လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း (၈)ပါးမှ အကျယ်(၄၀)ပြားသောကြောင့် စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါးမှ စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါး ဖြစ်လာရပါသည်။

စိတ်တို့ကို ဘေဒကြီး ၆-ဘေဒအားဖြင့် ဝေဖန်ပုံ

၁။ **ဘူမိဘေဒ** (ဘုံ-အပြားအားဖြင့် ဝေဖန်ပုံ)

	အကျဉ်း	အကျယ်
ကာမာဝစရစိတ်	၅၄-ပါး	၅၄-ပါး
ရူပါဝစရစိတ်	၁၅-ပါး	၁၅-ပါး
ရူပါဝစရစိတ်	၁၂-ပါး	၁၂-ပါး
လောကုတ္တရာစိတ်	၈-ပါး	၄၀-ပါး
ပေါင်း =	၈၉-ပါး။	၁၂၁-ပါး။

၂။ **ဇာတိဘေဒ** (ပရမတ္ထတရားတို့၏ အမျိုး=ဇာတ်အပြားအားဖြင့်)

	အကျဉ်း	အကျယ်
အကုသိုလ်စိတ်	၁၂-ပါး	၁၂-ပါး
ကုသိုလ်စိတ်	၂၁-ပါး	၃၇-ပါး
ဝိပါက်စိတ်	၃၆-ပါး	၅၂-ပါး
ကြိယာစိတ်	၂၀-ပါး	၂၀-ပါး
ပေါင်း =	၈၉-ပါး။	၁၂၁-ပါး။

၃။ **ဈာနဘေဒ** (ဈာန်အပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ဝေဖန်ခြင်း)

	လောကီ	လောကုတ်	ပေါင်း
ပထမဈာန်စိတ်	၃-ပါး	၈-ပါး	၁၁-ပါး
ဒုတိယဈာန်စိတ်	၃-ပါး	၈-ပါး	၁၁-ပါး
တတိယဈာန်စိတ်	၃-ပါး	၈-ပါး	၁၁-ပါး
စတုတ္ထဈာန်စိတ်	၃-ပါး	၈-ပါး	၁၁-ပါး
ပဉ္စမဈာန်စိတ်	၁၅-ပါး	၈-ပါး	၂၃-ပါး
ပေါင်း =	၂၇-ပါး။	၄၀-ပါး။	၆၇-ပါး။

၄။ **သမ္ပယောဂဘေဒ** (ယှဉ်/မယှဉ် အပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ဝေဖန်ခြင်း)

	အကျဉ်း	အကျယ်
သမ္ပယုတ်စိတ်	၂၀-ပါး	၂၀-ပါး
ဝိပ္ပယုတ်စိတ်	၁၆-ပါး	၁၆-ပါး
နှစ်ပါးလုံးမှ လွတ်သောစိတ်	၅၃-ပါး	၈၅-ပါး
ပေါင်း =	၈၉-ပါး။	၁၂၁-ပါး။

၅။ **သင်္ခါရဘေဒ** (သင်္ခါရ ရှိ/မရှိ အပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ဝေဖန်ခြင်း)

	အကျဉ်း	အကျယ်
အသင်္ခါရိကစိတ်	၁၇-ပါး	၁၇-ပါး
သသင်္ခါရိကစိတ်	၁၇-ပါး	၁၇-ပါး
နှစ်ပါးလုံးမှ လွတ်သောစိတ်	၅၅-ပါး	၈၇-ပါး
ပေါင်း =	၈၉-ပါး။	၁၂၁-ပါး။

၆။ **ဝေဒနာဘေဒ**အားဖြင့် စိတ်တို့ကို ဝေဖန်ခြင်း

			အကျဉ်း	အကျယ်
ချမ်းသာသောခံစားမှု	ကိုယ်ချမ်းသာသောခံစားမှု	သုခသဟဂုတ်စိတ်	၁-ပါး	၁-ပါး
	စိတ်ချမ်းသာသောခံစားမှု	သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၃၀-ပါး	၆၂-ပါး
	ကိုယ်ဆင်းရဲသောခံစားမှု	ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်	၁-ပါး	၁-ပါး
ဆင်းရဲသောခံစားမှု	စိတ်ဆင်းရဲသောခံစားမှု	ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ်	၂-ပါး	၂-ပါး
	စိတ်အသင့်အတင့်ခံစားမှု	ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်	၅၅-ပါး	၅၅-ပါး
	ပေါင်း =		၈၉-ပါး။	၁၂၁-ပါး။

စိတ်ပိုင်းနိဂုံး

စိတ်သည် အာရုံကို သိခြင်းလက္ခဏာအားဖြင့် တစ်ပါးတည်းသာရှိသော်လည်း ထိုတစ်ပါးတည်းသော စိတ်ကို . . .

၁။ ဘုံ-အပြားအားဖြင့်လည်းကောင်း

၂။ ဇာတ်-အပြားအားဖြင့်လည်းကောင်း

၃။ ဈာန်-အပြားအားဖြင့်လည်းကောင်း

၄။ သမ္ပယောဂ-အပြားအားဖြင့်လည်းကောင်း

၅။ သင်္ခါရ-အပြားအားဖြင့်လည်းကောင်း

၆။ ဝေဒနာ-အပြားအားဖြင့်လည်းကောင်း

ဝေဖန်သောကြောင့် စိတ်အကျဉ်း ၈၉-ပါး, အကျယ် ၁၂၁-ပါး ဖြစ်လာသည်။